

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Resp. Motus concupiscentiæ quandoque nullo modo sunt peccata,
quandoque sunt peccata venialia tantùm, quandoque sunt peccate
mortalia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83594)

Quæ omnia fieri possunt, & sunt absque ullo libertatis exercitio. Vide tract. de Actibus humanis.

Dices. In appetitu materiali sunt quedam virtutes, ut temperantia, fortitudo & mansuetudo. Atqui hæc virtutes non exercentur sine aliqua libertate. Ergo in appetitu materiali est aliqua libertas. Item ex S. Thoma 1. 2. q. 74. a. 2. ad 3. hoc discrimen est inter appetitum sensitivum & membra exteriora, quod hæc sint ad unum determinata, appetitus verò non sit determinatus. Ergo ex S. Thoma, aliquam habet libertatem: potentia enim, quæ non est ad unum determinata, libera est. *R. ad 1. neg. maj.* Nam in appetitu materiali solum possunt esse quedam habilitates ad certos motus, quibus voluntas adjuvari potest ad exercendos actus temperantiae, fortitudinis & mansuetudinis, quique proinde non sunt ipsi actus virtutum, sed solum quedam ad illos adjumenta, & incitamenta; nec sunt actiones liberae, quæ procedunt ab appetitu materiali, qui nunquam in illos e-rumpit, nisi ex antecedenti ad unum determinatione, sed solum quæ procurantur & imperantur à voluntate, quando scilicet voluntas illos re ipsa procurat & imperat. *R. ad 2.* in homine solum voluntatem habere indifferentiam activam, quia sola habet eminentiam & amplitudinem ad id necessariam: unde sola potest ad alterutrum ex oppositis se ipsam determinare. Reliquæ igitur potentiae omnes sunt ex se ad unum determinatae, nec minus ad unum ex se determinatus est appetitus, quam membra exteriora: cum hoc tamen discrimine, quod membra exteriora imperio voluntatis subiacent despotico, appetitus verò materialis politico tantum. Unde membra exteriora voluntati efficaciter volenti reluctari non possunt, at potest appetitus materialis, qui re ipsa sæpè reluctatur, ut quotidiana docet experientia.

ARTICULUS V.

Utrum in appetitu materiali possit esse peccatum, accedente consensu voluntatis.

RESPONSIO.

MOTUS concupiscentiae quandoque nullo modo sunt peccata, quandoque sunt peccata venialia tantum, quandoque sunt peccata mortalia.

Prob. 1. pars. Nam tunc motus concupiscentiae nullo modo peccata sunt, propriè loquendo, quando nullo modo sunt voluntarii. Atqui quandoque nullo modo voluntarii sunt. Sic v. g. quando insurgunt ex dispositione corporis, vel ex aliqua alteratione in corpore facta, vel ex improvisa perceptione imaginationis, vel ex illusione demonis, vel ex licita lectione librorum, aut aliorum narratione, & sic insurgentibus voluntas constanter resistit, eosque conatur comprimere: tunc nullo modo voluntarii sunt, proindeque nullo modo sunt peccata, propriè loquendo, nec ullo modo imputabiles sunt ad vituperium aut poenam. Voluntatis autem variis modis potest illis resistere, mentem scilicet aliò avocando, divinum gratiae auxilium implorando, illorum turpitudinem, poenam consentientibus debitam, aliaque pia objecta considerando, illos detestando, &c.

Prob. 2. pars. Nam si voluntas v. g. consentiat etiam perfectè motibus concupiscentiae in re levi, motus concupiscentiae sunt peccata venialia ex genere suo, vel ex parvitate materiae: si consentiat motibus concupiscentiae in re gravi, sed imperfectè tantum, tunc motus concupiscentiae sunt peccata venialia ex indeliberatione actus, & huiusmodi peccata vocantur peccata ex subreptione. Atqui voluntas quandoque consentit motibus concupiscentiae in re levi, ut quando consentit delectationi, quæ percipitur ex moderata sumptione cibi paulò delicatioris; quandoque consentit in re gravi, sed imperfectè tantum, quoties scilicet non potest advertere ad rei gravitatem. Ergo, &c.

Prob. 3. pars. Nam tunc motus concupiscentiae sunt peccata mortalia, quando voluntas plenè & perfecte

Simonnet Theol. Tom. I.

etè consentit illis in re gravi: tunc enim nihil illis deest ad hoc, ut sint mortalia peccata, cum adest materiae gravitas cum pleno & perfectò consensu voluntatis. Atqui quandoque, imò sæpè voluntas plenè & perfectè consentit motibus concupiscentiae in re gravi, ut quando plenè & perfectè consentit delectationi venereæ: nam in delectatione venerea non datur materiae levitas. Ergo, &c.

Quæres 1. Quot modis motus concupiscentiae possit esse voluntarius?

R. 1. Motus concupiscentiae posse voluntarium esse in se, vel in causa. Voluntarius est in se, quando voluntas vult & approbat illum formaliter, vel interpretativè. Voluntarius est in causa, quando sequitur ex actione aliqua, quam absque iusta ratione voluntariè ponimus, & ex qua securum prævidemus, vel saltem possumus & debemus prævidere. 2. Motus concupiscentiae voluntarium in se esse posse dupliciter, formaliter scilicet & interpretativè. Voluntarius est in se formaliter, quando voluntas illi consentit, seu vult & approbat illum formaliter. Voluntarius est in se interpretativè, virtualiter, æquivalenter, quando voluntas illi non resistit, nec conatur illum comprimere: cum enim non modò teneamur non consentire motibus concupiscentiae, illos non velle, nec approbare, sed etiam illis positivè resistere, illos positivè nolle & reprobare; hoc ipso præcisè, quod illis non resistimus positivè, quod illos non positivè nolumus & reprobamus, in illos consentire censetur, quod est consentire interpretativè, seu virtualiter & æquivalenter. Pro quo

Nota. Præceptum hoc, *Non concupisces*, sic est formaliter negativum, ut sit affirmativum virtualiter. Quia formaliter negativum est, prohibet ne consentiamus motibus concupiscentiae, & sub hac ratione obligat pro semper: nunquam enim licet in rem turpem ullo modo consentire, aut morali periculo consentiendi se exponere. Quia verò affirmativum est virtualiter, præcipit, ut positivè resistamus motibus concupiscentiae, & sub hac ratione non obligat pro semper, sed solum pro eo tempore, pro quo adest motus concupiscentiae: tunc enim tenemur illi positivè resistere, & ad illam depellendum, quantum possumus eniti. Ex dictis

Collige. Omnem motus concupiscentiae, cum peccatum sit, hoc ipso quod aliquo modo voluntarius est, peccatum esse posse pluribus modis; & 1. quidem, ut voluntarium tantum in causa, nempe si voluntariè ponas sine iusta ratione actionem, ex qua sequitur, & ex qua securum prævides, aut saltem potes & debes prævidere, sic tamen ut postquam insurrexit, illi neque formaliter, neque interpretativè consentias. 2. Ut voluntarium in causa, & in se, si nimirum & voluntariè ponas sine iusta ratione actionem aliquam, ex qua sequitur: & postquam insurrexit, consentias illi formaliter, vel interpretativè. 3. Ut voluntarium in se formaliter, si nimirum non posuisti causam illius, vel saltem non posuisti culpabiliter, sed illi positivè consentis, illum positivè volendo & approbando. 4. Ut voluntarium in se interpretativè, si præcisè voluntas ei neque consentiat, neque resistat positivè, sed permittat, circa illum merè negativè se habendo. Quovis autem ex his modis voluntarius sit, si gravem habet turpitudinem, mortale peccatum esse potest. Unde mortale peccatum est, quamvis ei, cum insurrexit, non consentias, sed è contra positivè resistas, atque ad eum depellendum, quantum potes, coneris, si absque iusta ratione voluntariè posuisti actionem, ex qua per se & proximè sequitur, & prævidisti, aut saltem prævidere potuisti securum. Pro quo

Observa. Duplex distingui potest & debet actio, ex qua sequitur motus concupiscentiae, una scilicet quacum per se & proximè connexus est motus concupiscentiae; altera verò quacum motus concupiscentiae connexus est remore tantum & per accidens. Motus autem concupiscentiae in re gravi semper est peccatum mortale, si sequatur ex actione, quacum per se &

Cc 4 proxi-

proximè connexus est, sine iusta ratione posita voluntariè ab eo, qui prævídít, aut prævídere potuit ex ea securitatem morum concupiscentiæ, quantumvis absit periculum consensus, & statuat non consentire, sed positivè resistere. Quod si motus concupiscentiæ sequatur ex actione aliqua, quacum per accidens & remotè tantum connexus est, voluntariè posita, cum prævísione, quod esset verisimiliter securus; vel actio illa est honesta, & iustam habet utilitatis vel necessitatis rationem, & tunc nullum peccatum est, si actio illa ponitur sine morali periculo consentiendi, & agens motui insurgenti positivè resistit: vel actio illa est de se indifferens, aut etiam honesta, sed tunc sine iusta necessitatis, vel utilitatis ratione exercetur, & tunc motus concupiscentiæ est peccatum quidem, sed veniale tantum, modò tamen actio, ex qua sequitur, exerceatur sine morali periculo consensus: nam semper sub mortali tenemur morale periculum consensus vitare; & agens motui insurgenti non modò non consentiat, sed positivè resistat. Ratio pro hoc utroque casu est, quia in neutro motus concupiscentiæ censetur esse voluntarius in causa. In secundo tamen est veniale peccatum, quia agens in talibus circumstantiis, talem actionem exerceret sine iusta necessitatis aut etiam utilitatis causa exercendi.

Quæres. Quandonam consensus voluntatis sit tantum semi-plenus & imperfectus, quandonam verò sit plenus & perfectus circa motum concupiscentiæ; sive, quod idem est, quandonam motus concupiscentiæ sit voluntarius perfectè, & quantum requiritur, ut sit peccatum mortale in re gravi, quandonam verò sit voluntarius imperfectè tantum?

R. 1. Voluntatem plenè & perfectè consentire in turpitudinem motus concupiscentiæ, quando vult & approbat motum illum cum expedito rationis usu, & actuali adverterentia intellectus ad turpitudinem illius. In quo non est difficultas. *2.* Voluntatem consentire etiam plenè & perfectè consentire in turpitudinem motus concupiscentiæ, etiamsi intellectus non actu ad hanc turpitudinem advertat, modò voluntas velit & approbet motum concupiscentiæ cum expedito rationis usu, & ita tunc intellectus ad turpitudinem motus illius possit advertere plenè & perfectè. Ratio est, quia tunc intellectus non advertit ad turpitudinem motus, aut quia nolumus advertere, & tunc est inadvertentia directè volita & affectata; aut quia negligimus advertere, & tunc inadvertentia est indirectè volita, & supina. Neutra autem inadvertentia impedit voluntarium plenum in estimatione morali; quia utraque in estimatione morali æquivaleret actuali adverterentia; cum hoc tamen discrimine, quod inadvertentia affectata augeat voluntarium, quia tunc voluntas intensius afficitur ad motum concupiscentiæ, qui turpis est, proindeque augeat peccatum: inadvertentia verò supina voluntarium minuat, licet non impediat, quominus sit plenum, & ad mortale sufficiens, si motus concupiscentiæ graviter turpis est, quia graviter culpabilis est negligentia advertendi ad gravem turpitudinem actionis, quam exerceas. Unde voluntas consentiens motui concupiscentiæ graviter turpi cum supina inadvertentia ad ejus turpitudinem, peccat mortaliter, licet tunc peccatum non sit tam grave, quam esset, si voluntas motui consentiret, aut cum actuali adverterentia, aut cum affectata inadvertentia ad ejus turpitudinem.

Porro hic supponitur eum, qui consentit motui concupiscentiæ, non advertendo ad illius turpitudinem, licet habeat expeditum rationis usum, habere scientiam habituaalem huius turpitudinis: nam si non habet, vel quia ignorat eam invincibiliter, & tunc motus concupiscentiæ nullo modo peccatum est, quia nullo modo voluntarius est secundum turpitudinem suam; vel quia eam scire neglexit, & tunc motus concupiscentiæ magis vel minus peccaminosus est pro gravitate vel levitate negligentiae; quia tunc pro gravitate vel levitate negligentiae secundum

turpitudinem suam, magis vel minus voluntarius est; vel quia eam scire nolit, & tunc motus concupiscentiæ, cui voluntas consentit, tam, imò magis peccaminosus est, quam si voluntas illi consentiret cum actuali cognitione turpitudinis ejus; quia voluntas tunc ad illum intensius afficitur, & ejus turpitudinem tam voluntaria censetur, quam si actu cognosceretur: affectata enim ignorantia æquivaleret actuali scientiæ in ordine ad imputabilitatem.

R. 3. Consensum voluntatis in turpitudinem motus concupiscentiæ, semi-plenum & imperfectum esse, quando voluntas motui concupiscentiæ consentit cum impotentia plenè & perfectè advertendi ad ejus turpitudinem, ob impeditum rationis usum, qualis impotentia reperitur in semi-dormientibus, semi-ebriis, &c. modò tamen hæc impotentia sit omnino involuntaria: nam si voluntaria est, non excludat consensum in turpitudinem motus plenum & integrum secundum moralem estimationem, nec proinde impedit, ne motus concupiscentiæ, cui voluntas consentit, sit mortale peccatum, si graviter turpis est. Potest autem hæc impotentia in homine vigilante & mentis compote quandoque requiri variis ob causas, puta ob magnam aliquam & involuntariam distractionem, ob vehementem passionem subitò insurgentem, & omnem rationis usum prævertentem. Huius porro tertie responsionis ratio facile redditur; quia voluntas consentiens motui concupiscentiæ cum omnimoda impotentia advertendi ad ejus turpitudinem, nullo modo in hanc turpitudinem consentit: unde tunc turpitudinem motus nullo modo volitas est; quare tunc motus concupiscentiæ, cui voluntas consentit, non est peccatum, ut patet in parvulis ante usum rationis, in perpetuo amentibus, &c. Ergo voluntas consentiens motui concupiscentiæ cum impotentia advertendi plenè & perfectè ad turpitudinem illius, non consentit in hanc turpitudinem, nisi semi-plenè & imperfectè, & sic tunc turpitudinem motus non est nisi semi-plenè & imperfectè volita, proindeque tunc motus concupiscentiæ, in quem consentit voluntas, non habet, nec habere potest eam voluntarietatem, quæ ad mortale peccatum requiritur. Ex dictis.

Collige 1. Omnem motum concupiscentiæ, qui graviter turpis est, & in quem voluntas consentit cum potentia plenè & perfectè advertendi ad ejus turpitudinem, esse peccatum mortale; secus verò si consentiat cum potentia advertendi tantum semi-plenè & imperfectè. *2.* Omnem delectationem carnalem seu veneream, ortam ex opere vel alio objecto turpi, in quam voluntas consentit cum potentia plenè advertendi ad ejus turpitudinem, sive voluntatis consensus conjunctus sit cum desiderio operis, sive non, sive etiam mens actu advertat ad turpitudinem, sive non: esse peccatum mortale. Ratio est, quia gravem habet turpitudinem, in quam tunc voluntas perfectè consentit, si mens ad eam actu advertat; aut si non advertat, perfectè consentire censetur secundum prudentem estimationem. Quod si voluntas consentiat in illam delectationem cum potentia ad ejus turpitudinem advertendi semi-plenè tantum & imperfectè, est tantum veniale peccatum, etiamsi tunc mens advertat ad ejus turpitudinem: cum enim advertat imperfectè tantum, non advertit, quantum ad peccatum mortale requiritur, & voluntas non consentit in hanc turpitudinem, nisi imperfectè, proindeque hæc turpitudinem non est nisi semi-plenè & imperfectè voluntaria. Quod autem hic dicitur de delectatione carnali, dici potest & debet de qualibet alia delectatione de objecto graviter illicito, in quod voluntas fertur sub ea ratione, sub qua malitiam habet sibi annexam, qualis est v. g. delectatio de furto, de ebrietate, de falso testimonio, de occisione inimici, quæ talis; de expugnatione urbium, aut deletionem exercitus per malas artes, &c. Ejusmodi enim delectationes gravem habent turpitudinem, quæ proinde ad peccatum mortale sufficit, si sit plenè & perfectè volita, & consequenter si voluntas

luntas consentiat cum potentia plenè & integrè ad illam advertendi, sive tunc mens ad illam actu advertat, sive non. Quod si talis potentia deest, nec mens ad illam nisi semi-plenè & imperfectè advertere potest, voluntas consentiens in delectationem, non nisi semi-plenè & imperfectè consentit in ejus turpitudinem, quæ proinde non est nisi semi-plenè & imperfectè volita. Unde tunc delectatio, quamvis graviter mala, est tantum peccatum veniale. Sed ad hoc omnium plenam intelligentiam,

Nota 1. Delectatio alia est spiritualis, alia sensibilis. Delectatio spiritualis est actus, v. g. quo voluntas sibi complacet in objecto aliquo, sibi per intellectum representato: omnis enim amor, est delectatio quadam. Hæc autem voluntatis complacentia, alia est necessaria, quæ nimirum præcedit, & alia libera, quæ subsequitur deliberationem rationis, & quæ honesta est, si est de objecto honesto; inhonesta, si de objecto inhonesto; graviter inhonesta, si de objecto graviter inhonesto; proindeque graviter peccaminosa, si de objecto graviter inhonesto, ad cuius inhonestatem mens advertit, aut saltem advertere potest plenè & perfectè: imò etiam si de objecto de se licito, potest adhuc esse grave peccatum, propter delectationem sensibilem de re graviter turpi, quæ ex ea propter sympathiam appetitus materialis cum voluntate, naturali quadam necessitate sequi potest, & quam voluntas, quantum potest, tenetur impedire.

Nota 2. Delectatio sensibilis est actus, quo anima necessariò percipit gratiam aliquam immutationem factam in corpore, quæ immutatio est actus appetitus materialis, seu motus concupiscentiæ, ad quem appetitus materialis deprimatur ab objecto sensibili percepto per sensum internum. Quod si objectum est graviter malum, delectatio dicitur esse de re graviter mala, quia est perceptio immutationis causatæ per objectum graviter malum; si verò objectum est tantum leviter malum, delectatio dicitur esse de re leviter mala, quia est perceptio immutationis causatæ per objectum leviter malum.

Nota 3. Voluntas potest consentire delectationi sensibili variis modis, 1. in causa, 2. in se formaliter vel æquivalenter. Consentit in causa, ponendo actionem aliquam, ex qua sequitur motus appetitus materialis, quo motu præsentem, non potest in anima non esse illius perceptio, modò tamen actionem illam voluntariè ponat sine iusta ratione, & mens præviderit, aut prævidere potuerit & debuerit ex illa motum appetitus materialis probabiliter secuturum. Consentit formaliter, positivè volendo & approbando motum appetitus materialis, & perceptionem cum eo naturali necessitate connexam. Consentit denique æquivalenter merè negativè se habendo circa utrumque, motum scilicet appetitus materialis, & ejus perceptionem, hoc est, circa utrumque suspendendo omnem actum, ita ut neutrum velit, aut nolit; neutrum approbet, aut reprobet; neutri positivè consentiat, aut positivè resistat: vel, si vis, voluntas consentit formaliter vel æquivalenter delectationi sensibili, hoc ipso quod formaliter vel æquivalenter consentit motui appetitus materialis; quia cum animæ perceptio sit naturali necessitate connexa cum motu appetitus materialis, & motus appetitus materialis non placeat, nisi per hanc perceptionem, & ita non nisi per hanc perceptionem ad sui consensum alliciat; voluntas non consentit aut consentire censetur motui appetitus materialis, quin simul consentiat, aut consentire censetur ejus perceptioni.

Nota 4. Delectatio sensibilis morosa dicitur, quando voluntariè continuatur, seu quando voluntas circa illam immoratur aut cum formali consensu, aut saltem cum interpretativo, non resistendo scilicet, sed merè negativè, seu merè permisivè se habendo; quod fit, quando voluntas nullam vim adhibet ad comprimendum motum appetitus materialis, quo durante, naturali necessitate durat perceptio; quo sublato, repugnat esse perceptionem, proindeque necessariò cessat. Unde voluntas non potest aliter positivè resistere

re perceptioni, seu delectationi sensibili, quam positivè resistendo motui appetitus materialis. Ex his

Nota 5. Delectatio sensibilis morosa, quantumvis separatur ab omni consensu in opus, potest esse peccatum mortale, & re ipsa est mortale peccatum, si est de objecto graviter turpi, hoc est, si est perceptio immutationis, seu motus, ad quem appetitus materialis determinatur ab objecto graviter malo. Ratio est, quia qui delectatur de motu appetitus materialis, causato per objectum graviter malum, hoc ipso delectatur de objecto graviter malo; ac proinde qui voluntariè delectatur de motu appetitus materialis, causato per objectum graviter malum, hoc ipso voluntariè delectatur de objecto graviter malo. Sed qui voluntariè delectatur de objecto graviter malo, graviter peccat: nam voluntaria delectatio de objecto graviter malo est aliquid graviter dedecens naturam rationalem, quæ talem. Ergo qui voluntariè delectatur de motu appetitus materialis, causato per objectum graviter malum, peccat graviter; quia nimirum tunc voluntariè delectatur de objecto graviter malo. Ergo cum delectatio sensibilis morosa sit voluntaria delectatio, delectatio sensibilis morosa de objecto graviter malo, seu de motu appetitus materialis, causato per objectum graviter malum, est grave peccatum. Hinc

Nota 6. In solutis omnis delectatio morosa in re venerea, quantumvis separatur à desiderio operis, est graviter peccaminosa, quia est voluntaria delectatio de motu concupiscentiæ, causato per objectum graviter turpe, & illicitum, & consequenter voluntaria delectatio de objecto graviter turpi & illicito: unde graviter prohibetur per legem, *Non concupisces*, quæ non solum prohibet omne desiderium operis, sed etiam omnem voluntariam delectationem sensibilem, ortam ex opere cogitato. Hoc docet S. Augustinus lib. 12. de Trin. c. 12. ubi sic ait: *Nec sanè cum sola cogitatione mens oblectatur illicitis, non quidem decernens esse faciendâ, tenens tamen & volvens libenter, quæ statim, ut attigerunt animum, respui debuerunt, negandum est esse peccatum, sed longe minus, quam si opere statueretur implendum; & ideo de talibus quoque cogitationibus venia petenda est, peccatusque percutiendum, atque dicendum: Dimitte nobis debita nostra.* Ex quibus elto hæc brevis regula: Omnis delectatio sensibilis morosa, orta ex perceptione operis, cujus executio, aut cujuscumque objecti, cujus persecutio est graviter illicita, grave peccatum est, sive conjuncta sit cum desiderio operis vel objecti, sive non. Ratio est, quia omnis delectatio voluntaria de re graviter illicita, hoc ipso præcisè quod voluntaria est, gravem habet dedecentiam, & repugnantiam cum natura rationali, quæ tali. Hinc illud Hier. cap. 4. *Usquequo morabuntur in te cogitationes noxiæ?* Et illud Job c. 31. *Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine.* Et illud Sap. c. 1. *Perverse cogitationes separant à Deo.*

ARTICULUS VI.

Utrum Deus sit causa peccati.

RESPONSIO I.

DEus ab æterno præcivit omnia peccata, quæ futura erant in tempore; ac nullatenus prædestinavit, ut fierent. Est de fide.

Prob. 1. ex Conc. Araus. 2. c. 25. *Aliquos ad malum divina potestate prædestinatos esse, non solum non credimus, sed etiam si sunt, qui tantum malum credere volunt, cum omni detestatione illis anathema dicimus.* Quibus verbis Synodus damnat execrabilem hæresim, quam Catholicis, S. Augustini de divina prædestinatione doctrinæ addictis, per insignem calumniam affingebant Semipelagiani, illosque idcirco Prædestinarios convitiòse vocitabant.

Prob. 2. ex S. Augustino, qui sic ait lib. 3. de lib. arb. c. 4. *Deus omnia, quorum ipse author est, præcivit,*

nec